

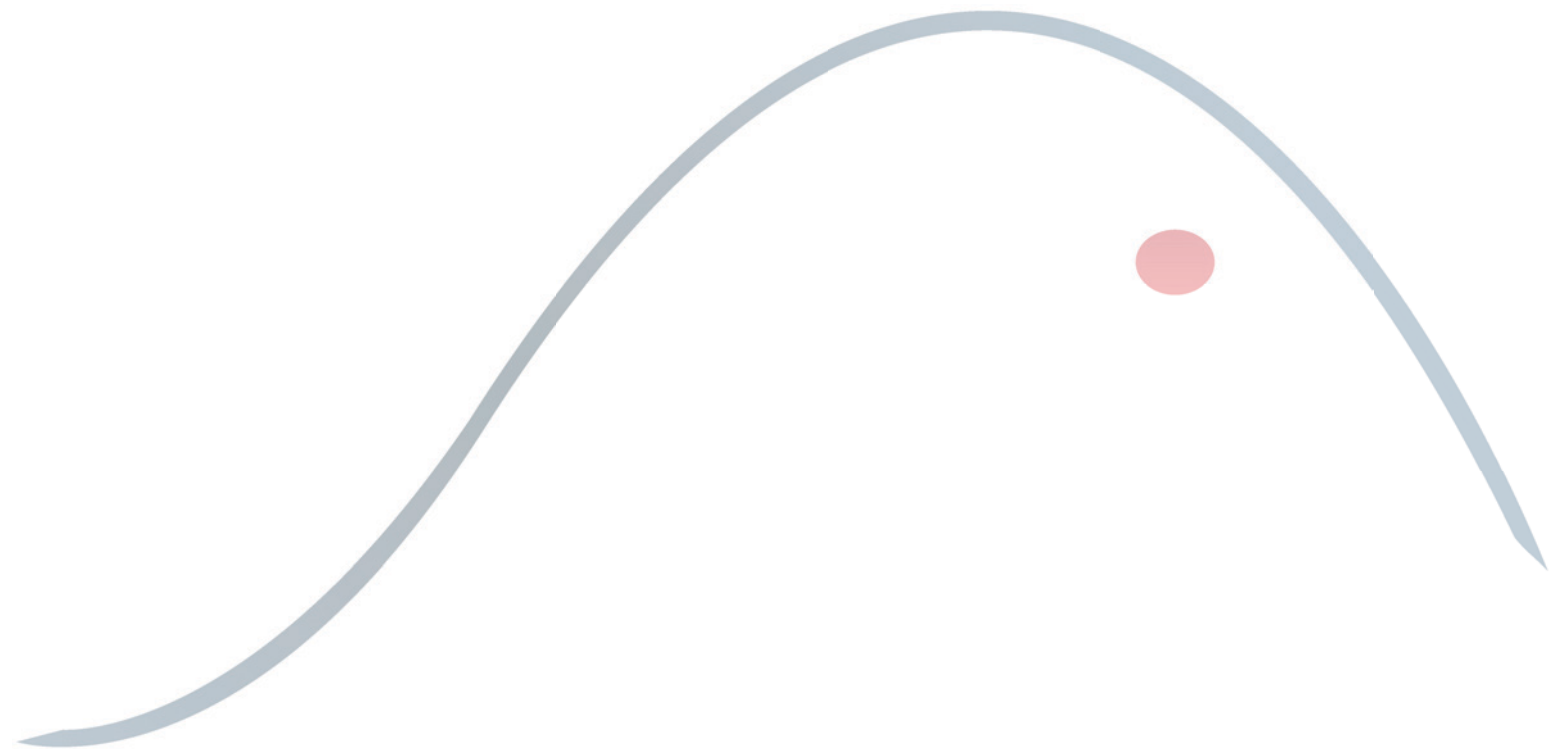
Planer om mer vann og økt produksjon i Skibotn og Lavka kraftverk i Storfjord kommune

Konsekvensvurdering på tema reiseliv

Miljøfaglig
Utredning

Rapport MU2015-25

Forsidebilde.

På vei inn til Govdajavri fra Lavkadalen.

RAPPORT 2015-25

Utførende institusjon: Miljøfaglig Utredning AS	Prosjektansvarlig: Pål Alvereng
	Prosjektmedarbeider(e):
Oppdragsgiver: Troms Kraft Produksjon AS	Kontaktperson hos oppdragsgiver: Jostein Jerkø
Referanse: Alvereng, P. 2015. Planer om mer vann og økt produksjon i Skibotn og Lavka kraftverk i Storfjord kommune. Konsekvensutredning på tema reiseliv. Miljøfaglig Utredning rapport 2015-25, ISBN 978-82-8138-776-8.	
Referat: Miljøfaglig Utredning AS har utarbeidet en tematisk konsekvensutredning i forbindelse med Troms Kraft Produksjon AS sine planer om tre utviklingsprosjekter i Storfjord kommune, Troms fylke. Temaet som konsekvensutredes i denne rapporten er reiseliv. Govdaoverføringen opererer med to alternative utbyggingsløsninger, Govda 3 og Govda 1, som tar inn henholdsvis 3 og 1 sidebekk til Govdajohka i nordøstsida av øvre deler av Breiddalen. Konsekvensene er vurdert som lite negative for begge alternativene. Mest utslagsgivende for samlet konsekvens er (liten) negativ påvirkning på fiskeressursene og derved fiske som reiselivsattraksjon i Signaldalselva. Viessogas er i all hovedsak lokalisert innenfor allerede inngrepsberørt område, men tiltaket representerer nye inngrepsformer. Konsekvensene er vurdert som små/middels negative. Mest utslagsgivende for samlet konsekvens er bortfallet av fossen i Viessogasjohka, samt negativ virkning for fisket i Kitdalselva og derved fiske som reiselivsattraksjon. Poikko II griper i relativt stor grad inn i områder som i dag er lite/ikke berørt av tekniske inngrep. Konsekvensene er vurdert som små/middels negative. I Signaldalen tørrlegges et framtre-dende fossefall, og derved en opplevelsesattraksjon i dallandskapet.	

FORORD

På oppdrag fra Troms Kraft Produksjon AS, har Miljøfaglig Utredning AS utført en tematisk konsekvensutredning på tema reiseliv i forbindelse med planene til Troms Kraftforsyning Energi AS om utvidelse av Skibotn og Lavka kraftverk i Storfjord kommune.

Planen opererer med 3 nye overføringer som vurderes opp mot 0-alternativet (ingen utbygging). Én av overføringene (Govda) presenteres med to utbyggingsløsninger (1 eller 3 inntak).

Tiltaket faller inn under plan og bygningslovens § 14-6 som omhandler "Forskrift om konsekvensutredninger for tiltak etter sektorlover" (vedtatt 2014.12.19). I vedlegg I, "Tiltak som alltid skal konsekvensutredes." er denne type utbygginger omtalt i tiltak 1 som "Vannkraftanlegg med en årlig produksjon over 40 GWh".

Rapporten skal dekke de spesifiserte plankravene, og skal sammen med de øvrige fagrapportene, tjene som grunnlag for en best mulig utforming og lokalisering av anlegget. Rapporten er utarbeidet på grunnlag av utbyggers planbeskrivelse og fastsatt utredningsprogram.

Kontaktperson fra Troms Kraft Produksjon AS har vært Fagsjef for utvikling og miljø, Jostein Jerkø og Prosjektleder fornybar energi, Ronald Hardersen. Prosjektleder fra Miljøfaglig Utredning AS har vært naturforvalterkandidat Pål Alvereng.

Det ble i september 2014 gjennomført en enkel form for feltregistrering i forbindelse med utredningen.

Alvestad, 10.06.2015

Miljøfaglig Utredning AS

Pål Alvereng

INNHold

1	INNLEDNING.....	10
1.1	REISELIV OG VANNKRAFTUTBYGGING	10
2	TILTAKET	11
2.1	FORMÅL	11
2.2	HOVEDTREKK VED PLANENE	11
2.3	GOVDA	12
2.3.1	Alternativ A - Govda 3.....	12
2.3.2	Alternativ B - Govda 1.....	12
2.4	VISSOGAS	13
2.5	POIKO II	14
3	METODE	15
3.1	RETNINGSLINJER	15
3.2	UTREDNINGSOMRÅDET	15
3.3	DATAGRUNNLAG.....	16
3.4	KONSEKVENSANALYSE.....	16
4	STATUS	19
4.1	STATISTIKKGRUNNLAG	19
4.2	OFFENTLIGE PLANDOKUMENT	19
4.3	ATTRAKSJONER.....	20
4.4	KOMMERSIELLE REISELIVSAKTØRER.....	22
4.5	TURISTANLEGG / TURISTHYTTER.....	24
4.6	LØYPENETT	24
4.7	HYTTEOMRÅDER	26
4.8	SPORTSANLEGG	27
4.9	TILRETTELAGTE RASTEPLASSER LANGS VEG	27
4.10	KARTOVERSIKT	27
5	VURDERING AV VERDI	29
6	OMFANGS- OG KONSEKVENSVURDERING	30
6.1	GOVDAOVERFØRINGEN	30
6.1.1	Alternativ 0	30
6.1.2	Alternativ A - Govda 3.....	30
6.1.3	Alternativ B - Govda 1	31
6.2	VISSOGAS	31
6.2.1	Alternativ 0	31
6.2.2	Utbyggingsalternativet	31
6.3	POIKO II	32
6.3.1	Alternativ 0	32
6.3.2	Utbyggingsalternativet	32
6.4	KONSEKVENSER FOR BERØRTE REGISTRERINGSSENHETER	33
7	AVBØTENDE TILTAK.....	34

8	USIKKERHET.....	35
9	KILDER	36
9.1	SKRIFTLIGE KILDER.....	36
9.2	MUNTLIGE KILDER.....	37

SAMMENDRAG

Feltregistrering

Feltregistrering ble gjennomført i september 2014.

Statistikkgrunnlag

I 2013 var total sysselsetting i Storfjord kommune på 723 personer, noe som utgjorde 0,87 % av Troms fylkes totale sysselsetting (Kilde: www.kommuneprofilen.no). Næringsgruppen "Overnatting og servering" hadde 24 sysselsatte, dvs. 3,32 % av samlet sysselsetting i kommunen. I 2015 er det 4 bedrifter (av i alt 221) i kommunen som er registrert i offentlig statistikk under rubrikken "Reisebyråer og reisearrangører". 3 bedrifter er registrert under "Servering" og 8 under "Overnatting". Basert på tilgjengelig statistikk utgjør altså reiselivsnæringen en nokså liten del av næringslivet i Storfjord kommune.

Offentlige plandokument

I gjeldende kommuneplan for Storfjord kommune heter det bl.a.: "*Storfjord kommune skal være tilrettelegger og stimulere for videreutvikling av reiselivstilbudet, slik at en kan få flere lokale arbeidsplasser innen denne næringen. Samarbeid med naboland og nabokommunen gjennom blant annet reiselivsplan skal ytterligere styrke denne næringen.*" Kommunens nylig vedtatte nærings- og utviklingsplan ønsker å posisjonere Storfjord som premium destinasjon for natur-, kultur- og historiebaseret turisme.

Attraksjoner

Det berørte området er vurdert å ha fra middels til høy verdi i forhold til landskapskvaliteter. Det er gjerne landformer og vann og de romlig-visuelle formene som har størst betydning for landskapskarakteren. Botanisk har fjellområdene mest faglig interesse og potensiale for variert flora.

Det er et stort potensial for samiske kulturminner og krigsminner i stort sett hele tiltaks- og influensområdet. Mellom Norddalen og Lavka bygget tyskerne en forsvarslinje, den såkalte *Lyngelinjen*, under krigen, for å stanse invasjon fra Sovjetunionen. Det norske forsvaret gjorde likedan på 1990-tallet da den såkalte *Frøylinjen* ble etablert i samme område. Enkelte av forsvarsverkene fra krigens dager er fortsatt tydelige i terrenget. Kommunen har tilrettelagt med skilting og rydding av stier til kulturminnene fra 2. verdenskrig øverst i Norddalen og kommer til å fullføre dette arbeidet i 2015.

Skibotnelva og Signaldalselva har bra potensiale for laks dersom planlagt rotenonbehandling mot G. Salaris fungerer. Kitdalselva og Signaldalselva har mulighet for gjenoppbygging av en bra sjøørretstamme. Skibotnelva har en av landets få elvelevende sjørøyebestander og har potensiale til å ha gode bestander av både laks, sjørøye og sjørørret.

Kommersielle reiselivsaktører

De fleste kommersielle reiselivsaktørene er lokalisert i Skibotndalen, der det ligger 6 aktører som tilbyr camping og/eller overnatting i hytte. I tillegg arbeides det med konkrete planer for én ny campingplass. På vestsiden av planområdet, ved Oteren, ligger Lyngskroa hotell, og på Hatteng finnes det én campingplass. *Visit Lyngenfjord* holder til i Skibotn og er et reisebyrå/destinasjonsselskap for reiselivsaktører omkring Lyngenfjorden.

I alt 4 turarrangører har deler av sin virksomhet nær, og sporadisk innenfor planområdet. Det dreier seg i hovedsak om sledehundkjøring i øvre del av Skibotndalen og strekningen Paras – Gappo – Golda – Kilpis/E8.

Turistanlegg/turisthytter

DNT v/ Troms Turlag har to hytter sør for, men i nærheten av berørt område. Det er Gappohytta og Goldahytta.

Løypenett

Det går merkede turløyper til og fra hyttene til Troms turlag. I Stordalen er det lagt til rette for en tur langs en vei som ble bygd under 2. verdenskrig. Det går flere snøscooterløyper i eller i nærheten av berørt område.

Hytteområder

Kommuneplanens arealdel er det lagt ut flere private hyttefelt ulike steder i kommunen. Det er imidlertid ikke lagt ut private hyttefelt oppe i fjellområdene som berøres av tiltaket. Det ligger to private hytter ved østsiden av Cazajavri.

Sportsanlegg

Lavkarittet er det største terrengsykkelrittet i Nord-Norge og har status som seedingsritt for Birkebeineren (Skibotn IL 2015). Rittet går fra Hatteng til Skibotn via Norddalen, Govdajavri og Lavkadalene, og arrangeres alltid andre lørdag i august. Rittet har en lengde på 67,5 km med total høydestigning på ca. 1200 meter.

Tilrettelagte rasteplasser langs veg

Langs E6 ved utløpet av Kitdalselva i fjorden, nord for denne, finnes en tilrettelagt hovedrasteplass på 360 m² med fast dekke, 14 oppstillingsplasser for små kjøretøy, toalettanlegg og utemøbler.

Viktigste registreringsenheter

Viktigste registreringsenheter under tema reiseliv, med verdivurdering.

Nr	Registreringsenhet	Grunnlag for verdisetting	Verdi		
			Liten	Middels	Stor
1	Lavkarittet, trasé og arrangement	Lavkarittet er det største terrengsykkelrittet i Nord-Norge og har status som seedingsritt for Birkebeineren (Skibotn IL 2015). Rittet har blitt arrangert hvert år siden 1997 og hadde i 2014 ny rekord med 630 deltakere. Deltakerne kommer i hovedsak fra Troms, og da spesielt Tromsø og omegn, men også mange fra resten av landet og Finland. I 2014 var det deltakere fra til sammen 11 nasjoner. Rittet setter Storfjord og Skibotn på kartet hos en viktig og økende kundegruppe for reiselivet.			▲
2	Fiske i Skibotnelva, Signaldalselva og Kitdalselva.	Skibotnelva og Signaldalselva har bra potensiale for laks dersom planlagt rotenonbehandling mot <i>Gyrodactylus salaris</i> fungerer. Kitdalselva og Signaldalselva har mulighet for gjenoppbygging av en bra sjørørestamme. Skibotnelva har en av landets få elvelvende sjørøyebestander og har potensiale til å ha gode bestander av både laks, sjørøye og sjørøret. Fiske i de tre elvene tilbys i dag som en opplevelse av de mange campingplassene i området, men potensialet er mye større dersom fiskebestandene kan friskmeldes.		▲	
3	"Lyngelinjen". Kulturminner fra 2. verdenskrig.	Forsvarsverket fra krigens dager er fortsatt tydelig i terrenget mellom Norddalen og Lavka, og kommunen har tilrettelagt med merking og rydding av stier. Kulturminnene har, sammen med landskapskvalitetene i området, potensiale som attraksjon for reiselivet.		▲	

Konsekvenser for berørte registreringsenheter

Konsekvensvurderingene for hvert utbyggingsalternativ og hver registreringsenhet er sammenfattet i tabellen nedenfor. Tabellen viser også hvordan utbyggingsalternativene er vurdert for fagtemaet med hensyn til rangering, der rang 1 gis det utbyggingsalternativet som vurderes å ha minst negative virkninger overfor reiselivsinteressene.

Oversikt over hvilken konsekvens de ulike alternativene medfører for de verdisatte registreringsenhetene. Fargebruk er i henhold til håndbok V712 (Statens vegvesen 2014).

Berørt registreringsenhet	Verdi	Alternativ 0	Govda 3	Govda 1	Viessogas	Poiko II
1 Lavkarittet, trasé og arrangement	Stor	0	0	0	-/--	0
2 Fiske i Skibotnelva, Signaldalselva og Kitdalselva	Middels	0	-	-	-/--	-
"Lyngenlinjen". Kulturminner fra 2. verdenskrig.	Middels	0	0	0	-/--	-/--
Samlet konsekvens		0	-	-	-/--	-/--
Rangering		1	3	2	5	4

1 INNLEDNING

1.1 Reiseliv og vannkraftutbygging

Den definisjonen av reiselivet som stort sett nyttes både nasjonalt og internasjonalt, er gitt av FN-organisasjonen World Tourism Organization: *”Reiselivet omfatter personers reise og opphold utenfor det geografiske området hvor de vanligvis ferdes, og hvor hovedformålet med reisen ikke er å få lønnet arbeid på det stedet de besøker”*. Reiseliv omfatter både yrkes- og servicebetingede reiser samt reiser i ferie og fritid. Det betyr også at reiseliv omfatter reiser selv om personen ikke nødvendigvis overnatter utenfor fast bosted.

Regjeringens reiselivsstrategi (Nærings- og handelsdepartementet 2012) peker blant annet på følgende forhold: *”Kombinasjonen av storslått natur og kulturarv i landskapet utgjør et viktig fundament og fortrinn for reiselivsnasjonen Norge. Regjeringen vil forsterke satsingen på natur- og kulturarvbasert reiseliv. Norsk natur er i særklasse og en hovedårsak til at mange velger Norge som reisemål. Potensialet for verdiskaping basert på natur og kultur er derfor stort. Verdensarvområder, fjordlandskapet og andre kulturlandskap langs kysten og innlandet, nasjonalparker og andre naturområder, fugle- og dyrelivet og den arktiske naturen er eksempler på områder som sammen med mat- og bygningskultur representerer store opplevelsesverdier.”*

Vannkraftverk framstår som fysiske installasjoner av ulik størrelse og med ulik eksponeringsgrad. Enkelte anlegg kan være dominerende i landskapet med store dammer, rørledninger, veger, kraftlinjer og kraftverksbygninger, og derigjennom påvirke bruks- og opplevelsesmulighetene i forhold til reiseliv. Endringen kan være positiv, for eksempel gjennom bygging av veger som letter tilkomsten til attraktive attraksjoner, eller negative, for eksempel ved at fiskebestander i en attraktiv fiskeelv svekkes. Andre anlegg kan være helt skjult, med inntak under vann, liten eller ingen magasinregulering, vannføringstunneler eller/-rør under bakken og kraftstasjoner i fjell, og dermed minske sjansen for at fysiske anlegg og installasjoner endrer kvalitetene i et område. Felles for alle vannkraftanlegg er imidlertid reduksjon av vannføring over en eller flere strekninger i ett eller flere vassdrag. Selv denne egenskapen vil likevel ha svært varierende virkning i forhold til brukerinteressene som omfattes av temaet reiseliv.

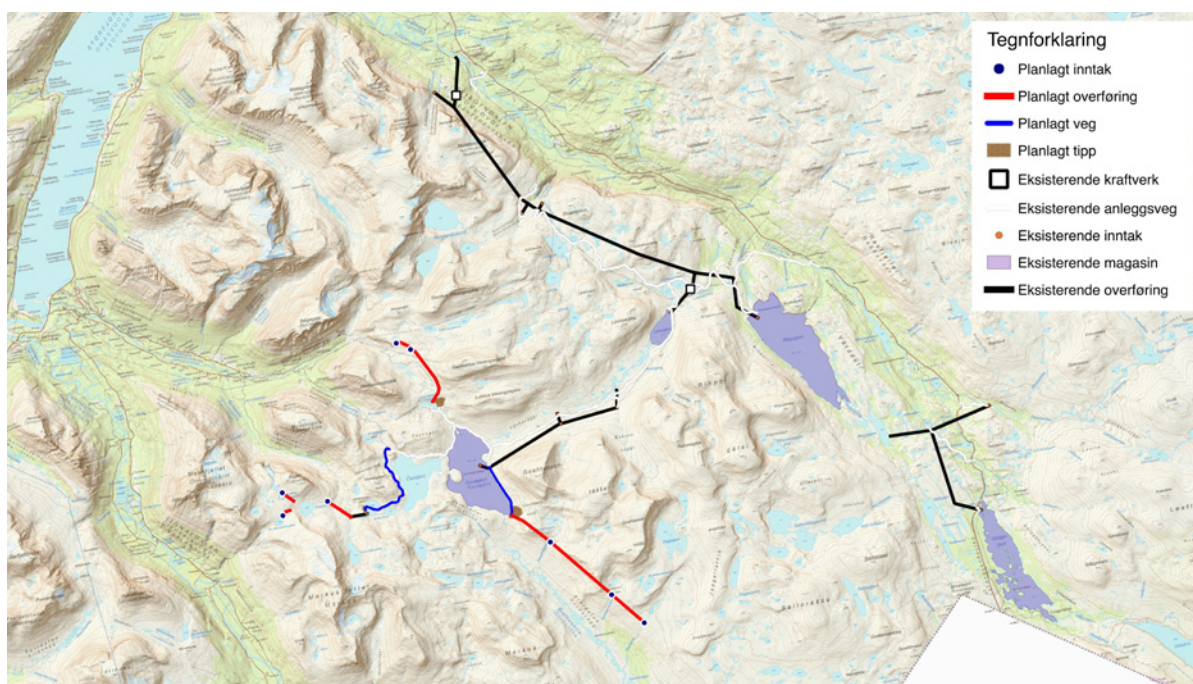
Det overordna formålet med konsekvensutredninger etter plan- og bygningsloven er i følge §14-1 å: *”sikre at hensynet til miljø og samfunn blir tatt i betraktning under forberedelsen av tiltaket eller planen, og når det tas stilling til om, og eventuelt på hvilke vilkår, tiltaket eller planen kan gjennomføres.”* Det er viktig å understreke at det ikke finnes metoder eller faglige fremgangsmåter som kan gi “objektive”, “riktige” eller allmenngyldige vurderinger av verdi og omfang av konsekvenser. Man kan betrakte reiseliv fra ulike synsvinkler, og ulike aktører vil legge vekt på ulike aspekter og verdier ved naturopplevelse og attraksjoner forøvrig.

Kvaliteter innenfor andre fagfelt, f.eks. landskap, naturmiljø, kulturmiljø og fiskeressurser, har betydning for et områdes potensiale for reiselivsopplevelser. Dette er kort omtalt i denne rapporten, men mer detaljert og utfyllende informasjon finnes i de respektive fagrapportene fra konsekvensutredningen.

2 TILTAKET

2.1 Formål

Det planlagte utbyggingstiltaket er beskrevet i melding fra Troms Kraft Produksjon (2012) og et tilleggsnotat (Troms Kraftforsyning og Energi AS 2012). Meldingen omfatter i alt 4 utbyggingssjunkt tilknyttet tiltakshavers to eksisterende kraftverk i Skibotnvasdraget, men noen av de planlagte prosjektene er gått ut av planleggingsprosessen (hovedsakelig prosjekt i Skibotndalen), og det er pr. i dag ønsket å konsekvensutrede 3 overføringer (Jostein Jerkø, pers. med.) til eksisterende kraftverk. Det 3 overføringene er Govda, Viessogas og Poiko II.

Figur 1 Oversikt over de aktuelle overføringene (røde linjer): Govda (den sørligste), Viessogas (den nordligste) og Poiko II (den vestligste). Kartet viser også eksisterende kraftverk med magasin (lilla farge), overføringer (svarte linjer) og kraftverk. Kommunesenteret Oteren ligger i venstre kant på kartet. Kilde: Troms Kraft produksjon AS (tilsendte shapefiler).

Formålet med tiltaket er å knytte hittil uregulerte, tilstøtende nedslagsfelt til eksisterende reguleringsanlegg i Skibotn.

2.2 Hovedtrekk ved planene

Vassdrag

Planene berører vassdragene Skibotnvasdraget (økt vannføring), Signaldalvasdraget (reduert vannføring) og Kitdalselva (reduert vannføring).

Magasin

De tre overføringene innebærer alle mer produksjonsvann til Govdajvri magasin (eksisterende). Govdajvri drenerer naturlig ned mot Breiddalen i sørøst, men er tidligere regulert og overført nordvestover mot Skibotnelv via de nevnte kraftverkene. Magasinet har høy reguleringsgrad. Overløpet skjer over naturlig utløpsterskel til Breiddalen/Signaldalen. Fra og med Govdajvri magasin

medfører de tre overføringene økt vannføring i eksisterende kraftverkssystem som bl.a. omfatter reguleringsmagasinene Lavkajavri og Rieppejavri.

Massetipper

Det etableres massetipper ved påhuggene.

Kraftverk

Fra Govdajavri magasin utnyttes avløpsvannet i de eksisterende kraftverkene Lavka og Skibotn, først i Lavka via inntaksmagasinet Lavkajavri, og deretter i Skibotn kraftverk via reguleringsmagasinet Rieppejavri.

2.3 Govda

2.3.1 Alternativ A - Govda 3

Tre bekker som i dag drenerer til Govdajohka, sørøst for Govdajavri, overføres mot dette reguleringsmagasinet. Det anlegges inntakskonstruksjoner i hver bekk langs den 6-7 km lange overføringen, men det bygges ingen nye kraftverk. Tippen planlegges ved Govdajavri. Tunnel vil trolig drives med tverrsnitt 21-23 m² og føres på svak stigning (1-10%) slik at utslag i bekkene ligger 10-40 m over HRV på Govdajavri (kt. 718 - kt. 758). Midlertidig anleggsvei til påhugget ved Govdajavri anlegges i reguleringssonen til magasinet, slik at traséen er dykket ved HRV. Det er beskrevet et riggområde med tipp ved tunnelens siste bekkeinntak. Denne stoffen vil drives i retning vestover og møte hovedstiffen ved Ragatjohka (første bekkeinntak). Motstiffen vil drives vegløst.

"Govda 3" realiseres som en redusert utførelse av planene beskrevet i meldingen, der overføring av Doggejohka (bekkeinntaket lengst vekk) og overføring av bekk fra vann 842 m.o.h. utgår. Overføringen blir da begrenset til 3 bekker og total lengde på om lag 6,3 km tunnel.

Massetippen legges i sørøstenden av Govdajavri og blir på om lag 200.000 m³.

2.3.2 Alternativ B - Govda 1

En alternativ utbygging med inntak av bare den nordvestlige Ruovddasjohka, nærmest magasinet. Overføringen reduseres til 2 km, og overskuddsmassene reduseres tilsvarende, sammenliknet med alternativ A – Govda 3.

Massetippen blir på 50-60 000 m³.

Figur 2 Govdaoverføringen. To alternativer utredet. "Govda 3" har 3 bekkeinntak (hele strekningen) mens "Govda 1" er begrenset til kun ett inntak (nærmest Govdajávri). Kilde: Troms Kraft produksjon AS (tilsendte shapefiler).

2.4 Viessogas

Viessogajohka og en sidebekk overføres til Govdajávri. Påhugg ved østsiden av Langvatnet. Herfra drives 3 km tunnel til utslag i Viessogajohka kt. 800. Også sidebekk inkluderes med bekkeinntak på kt. 800. Tipp plasseres etter nærmere bestemmelser i samråd med fagutredere og myndighet. Det er anleggsvei fra Govdajávri til påhugget. Anleggsstrøm hentes fra 22 kV ved forsvarrets anlegg i Gaskkamus Viessogagaisi. Avløpet fra overføringen vil renne i åpent bekkefar 1 km fra Langvatnet til Govdajávri

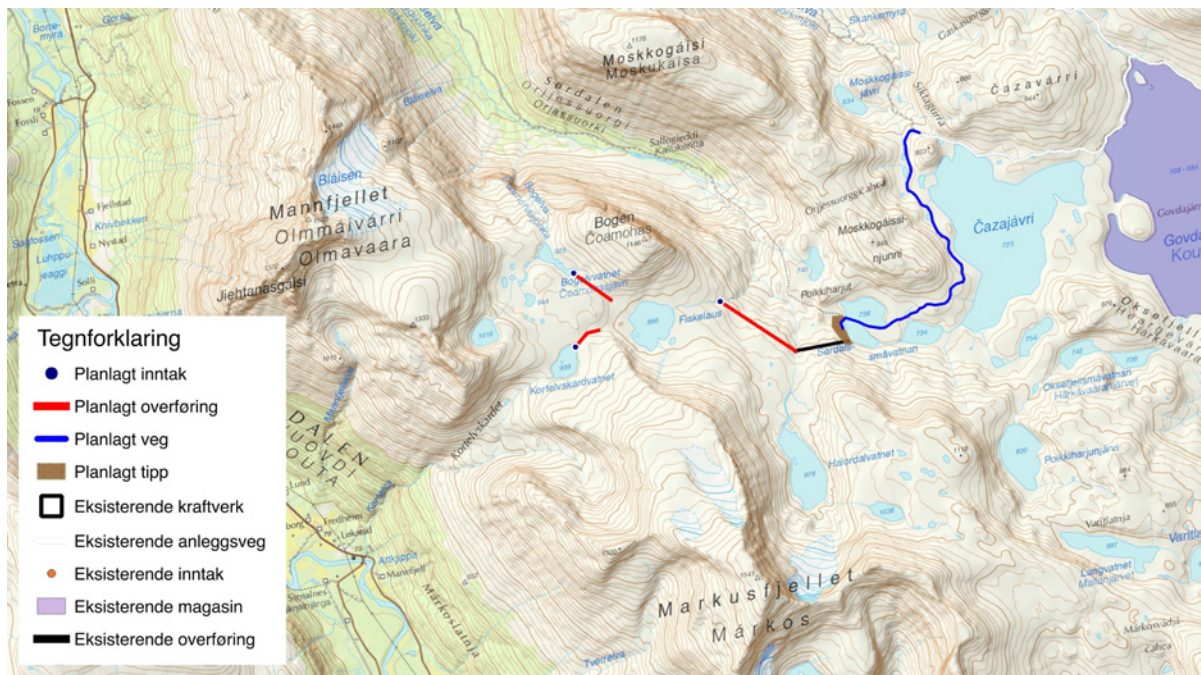
Massetippen blir på 40-50 000 m³.

Figur 3 Overføringen "Viessogas". Kilde: Troms Kraft produksjon AS (tilsendte shapefiler).

2.5 Poiko II

Tiltaket går ut på å forlenge eksisterende inntakstunnel ca 1,1 km slik at også avløpet fra Fiskelausvatnet kan føres inn på Poikkiharjut-tunnelen. I tillegg planlegges kanalisering ved Kortelvs kardvatnet og Bogelvatnet slik at nedslagsfeltet til overføringen økes. Det vil være nødvendig å gjenåpne anleggsveien fra Cazavávrri samt gjenåpne den eksisterende tippet ved Sørtdalssmåvatnan. Det vil bli om lag 90 000 m³ med nye masser på tippet. Både tipp og anleggsvei revegeteres etter endt arbeid.

Figur 4 Overføringen "Poiko II". Kilde: Troms Kraft produksjon AS (tilsendte shapefiler).

3 METODE

3.1 Retningslinjer

Det overordnede formålet med konsekvensutredninger etter plan- og bygningsloven er i følge §14-1 å; *"sikre at hensynet til miljø og samfunn blir tatt i betraktning under forberedelsen av tiltaket eller planen, og når det tas stilling til om, og eventuelt på hvilke vilkår, tiltaket eller planen kan gjennomføres."*

Tiltaket faller inn under *"Forskrift om konsekvensutredninger for tiltak etter sektorlover"* (vedtatt 19.12.2014) som er tilknyttet plan og bygningslovens § 14-6. Vedlegg I i forskriften lister opp tiltak som alltid skal konsekvensutredes. Denne type utbygginger er omtalt som tiltak 1: *"Vannkraftanlegg med en årlig produksjon over 40 GWh"*.

I tillegg til 0-alternativet, vurderer utredningen 3 overføringer, hvorav ett (Govda) har to ulike alternativ. Behandlingen av 0-alternativet vil gi en nødvendig referanse for vurderingen av de andre alternativene.

Konsekvensutredningsprogrammet for planene om utvidelse av kraftverkene i Skibotn er fastsatt i brev til utbygger, datert 10. februar 2014 (Norges vassdrags- og energidirektorat 2014), og har følgende ordlyd når det gjelder fagtemaet for denne rapporten:

"Reiseliv

Natur- og kulturattraksjoner i utbyggingsområdet skal omtales og kartfestes. Turistanlegg, turisthytter og løypenett, hytteområder, sportsanlegg, tilrettelagte rasteplasser langs veg m.v. kartfestes.

Det skal gis en beskrivelse av innhold og omfang av reiseliv og turisme i området. Relevante opplysninger kan innhentes fra NHO Reiseliv, Innovasjon Norge, fylkeskommunen, og fra lokale og regionale reiselivsaktører.

Utbyggingsområdets verdi for reiseliv skal vurderes i forhold til følgende punkter:

dagens bruk

eksisterende planer for videre satsing

områdets egnethet/potensial for videreutvikling av reiselivsaktiviteter

Tiltakets konsekvenser for reiselivet skal utredes for anleggs- og driftsfasen ut ifra hvordan utbyggingen vil kunne påvirke verdien av reiselivsattraksjonene.

Mulige avbøtende tiltak i forhold til de eventuelle negative konsekvensene som kommer fram skal vurderes, herunder eventuelle justeringer av tiltaket."

3.2 Utredningsområdet

Relevant for denne fagutredningen er å identifisere reiselivsvirksomhet som foregår eller potensielt kan foregå i områdene som blir berørt av planene. Det er avgrenset nokså konkret, geografisk sett. Startpunkt for reiselivsvirksomhet inn i berørte områder kan imidlertid være spredt over et stort område. Det kan være spredt over en større region og for så vidt videre enn det. Derfor blir ikke utredningsområdet avgrenset geografisk i denne utredningen. "Berørt område" blir brukt som betegnelse på utbyggingsområder og vassdrag som berøres av endret vannføring.

3.3 Datagrunnlag

Dataregistre på riks- og landsdelsnivå

<http://www.statistikknett.com> presenterer oppdatert statistikk og statusanalyser på regionalt nivå og på grunnlag av nøkkeltall fra blant annet reiselivsnæringen.

En landsdekkende oversikt over eksisterende og foreslåtte verneområder, sikrede friluftsområder og verdifulle kulturlandskap (Naturbase), er utarbeidet ved Miljødirektoratet og finnes på http://dnweb12.dirnat.no/nbinsyn/NB3_viewer.asp. Disse kvalitetsområdene har også stor betydning i reiselivssammenheng, og kan tilrettelegges for en slik bruk.

På hjemmesiden til Den Norske Turistforening (<http://www.turistforeningen.no/>) finnes verktøy for kartbasert turplanlegging <http://ut.no/kart>. Disse oversiktene gir en indikasjon på brukspotensiale og tilretteleggingsgrad i form av tilgjengelige hytter samt det merkede sti- og løypenettet, som også markedsføres overfor og benyttes av tilreisende.

En del av tilbudet om utleiehytter, i tillegg til DNT-hyttene, fiske, og småviltjakt, er samlet på <http://www.inatur.no>. Tilbudene er dels kartfestet og nærmere beskrevet.

Fylkesdelplaner og handlingsprogram

Planer og handlingsprogram på fylkesnivå sjekkes ut for å se om de beskriver relevant informasjon eller tiltak som berører utredningsområdet.

Turbøker/friluftslivskart

Eventuelle turbøker og friluftslivskart med lokalt eller regionalt geografisk nedslagsfelt kan gi verdi-full informasjon om attraksjoner i undersøkelsesområdet.

Tematisk KU fra andre tiltak

Dersom det foreligger konsesjoner for kraftverk i og nær planområdet, eller meldinger og søknader som ligger til behandling hos NVE, vil de kunne inneholde relevante registreringer for utredningen.

Kommunedelplaner og handlingsprogram

Berørte kommuners målsettinger og tilrettelegging for reiseliv kan være nedfelt i kommunedelplan og handlingsprogram.

Reguleringsplaner (hytter)

Eventuell(e) reguleringsplaner for hytter i utredningsområdet vil vise gjennomført og/eller planlagt byggeaktivitet.

Andre temaregistreringer fra KU for tiltaket

Registreringer fra den parallelle fagutredninger vil også gi innspill til vurdering attraksjoner for reiseliv innenfor planområdet.

3.4 Konsekvensanalyse

Konsekvensutredninger gjennomløper vanligvis en tre-trinns prosedyre; registrering, verdisetting og konsekvensvurdering. Håndbok V712 *Konsekvensanalyse* (Statens vegvesen 2014) gir anbefalinger om avgrensning av registreringsenheter, kriterier for verdivurdering og kriterier for konsekvensvurdering for tema som vanligvis er aktuelle i veisaker.

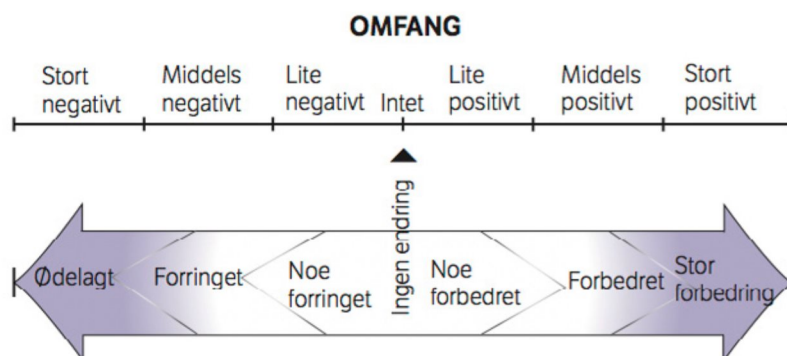
Håndbok V712 opererer ikke med reiseliv som eget tema for konsekvensutredning. Reiseliv inngår i tema "næring", og det eksisterer derfor ingen egne kriterier for utvalg av registreringsenheter. I praksis er det ofte slik at viktige registreringsenheter fra behandlingen av tema friluftsliv har betydning, også for reiselivet. Dette gjelder ikke minst i områder utenfor byer og tettsteder.

Vurdering av verdi

Av samme årsak som beskrevet over, så finnes det ikke egne kriterier for verdi og konsekvensvurdering av registreringsenhetene under tema reiseliv. Disse vurderingene gjøres derfor skjønnsmessig, men begrunnes skriftlig. Når det gjelder verdi, er det viktig å relatere denne til den delen av virksomheten som knytter an mot området som tiltaket vil kunne berøre.

Vurdering av omfang (påvirkning)

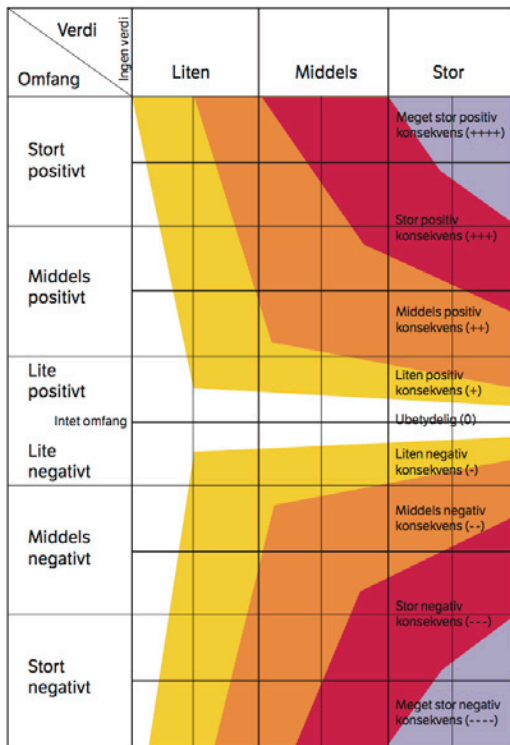
Omfangsvurderingene er et uttrykk for tiltakets påvirkninger på det enkelte delområde. Påvirkningene kan være positive eller negative og vurderes i forhold til nullalternativet. Omfanget vurderes eller en glidende skala som går fra stort negativt til stort positivt omfang. Figur 5 viser skalaen for omfang.

Figur 5 Skala for vurdering av omfang. Kilde: Håndbok V712 (Statens vegvesen 2014). Den nederste pilen viser graden av påvirkningen på delområdet.

Konsekvensvurdering

Med konsekvens menes de fordeler og ulemper et tiltaket vil medføre i forhold til alternativ 0. Konsekvensgraden for et alternativ framkommer ved å sammenstille verdi og omfang. Dette gjøres etter konsekvensvifta i Figur 6. Konsekvensvurderingen angis på en ni-delt skala fra meget stor negativ til meget stor positiv konsekvens.

Figur 6 Konsekvensvifta. Kilde: Håndbok V712 (Statens vegvesen 2014)

Avbøtende tiltak

Avbøtende tiltak hensyntas ikke i den ordinære konsekvensvurderingen men beskrives som tiltak som skal bidra til å begrense eventuelle negative virkninger av selve tiltaket. De innebærer justeringer/endringer av anlegget som ofte medfører en ekstra kostnad på utbyggingssiden, men hvor endringene har klare fordeler for beskrevne kvaliteter. Mulige avbøtende tiltak beskrives.

4 STATUS

4.1 Statistikkgrunnlag

I 2013 var total sysselsetting i Storfjord kommune på 723 personer, noe som utgjorde 0,87 % av Troms fylkes totale sysselsetting (Kilde: www.kommuneprofilen.no). Næringsgruppen "Overnatting og servering" hadde 24 sysselsatte, dvs. 3,32 % av samlet sysselsetting i kommunen.

I 2015 er det 4 bedrifter (av i alt 221) i kommunen som er registrert i offentlig statistikk under rubrikken "Reisebyråer og reisearrangører". 3 bedrifter er registrert under "Servering" og 8 under "Overnatting".

Basert på tilgjengelig statistikk utgjør altså reiselivsnæringen en nokså liten del av næringslivet i Storfjord kommune.

4.2 Offentlige plandokument

Kommuneplan

I gjeldende kommuneplan for Storfjord kommune (Storfjord kommune 2011) er reiseliv omtalt slik:

"Storfjord har en helt spesiell og variert natur med stor spennvidde. På korte avstander kan en oppleve fjord, fjell og vidde, dype daler og furukledde åsrygger, fiske på fjorden og mye mer. Legg i tillegg til midnattssola, mørketid og nordlys og totalopplevelsen vil overgå det meste. Disse kvalitene gir Storfjord kommune store muligheter i forhold til et variert og mangfoldig reiseliv.

Storfjord sin beliggenhet med grense opp mot Finland og Sverige, samt 1,5 times kjøring fra Tromsø gjør området tilgjengelig for mange. I tillegg ligger store deler av kommunen inn under Lyngsalpan landskapsvernområde som er kjent nasjonalt og internasjonalt.

Campingplassnæringen er sterkt representert i kommunen med mange lokaliteter. Samlet står det rundt 1200 vogner i kommunen og er med på gi den lokale handels og servicenæringen et sterkt løft i høysesongen.

Kommunen har et stort løyennettverk for snøscooter og har til sammen 140 km med rekreasjonsløyper. Disse er svært populære og blir aktivt brukt av lokale og besøkende i rekreasjonsøyemed eller i forbindelse med organisert turisme. Løypene er koblet opp mot løyennettverk i nabolandene Finland og Sverige og mange kommer til Storfjord med snøscooter for å se "ishavet". Snøscooterturisme har et stort potensial i forhold til reiselivsbedrifter.

Storfjord kommune skal være tilrettelegger og stimulere for videreutvikling av reiselivstilbudet, slik at en kan få flere lokale arbeidsplasser innen denne næringen. Samarbeid med naboland og nabo-kommunen gjennom blant annet reiselivsplan skal ytterligere styrke denne næringen."

Kommunen ønsker å satse sterkere på reiselivsnæringen som tar utgangspunkt i kommunens naturlige forutsetninger og nevner blant annet utarbeidelse av en reiselivsplan som et av flere strategimål. Kommunen ønsker også å stimulere til samarbeid mellom landbruksnæringen, reindriftsnæringen og reiselivsnæringen.

En av utfordringene som nevnes i planen, er økende trafikkmengde spesielt i helger og høytider, grunnet økt turisme.

Strategisk nærings- og utviklingsplan for Storfjord kommune

Planen ble vedtatt av kommunestyret i Storfjord i desember 2014. Planen fokuserer blant annet på reiselivsnæringen og har som målsetting å få flere turister til kommunen, bedre skilting, informasjon og infrastruktur og at naturressursene brukes bærekraftig. Som konkrete tilretteleggingstiltak nevnes:

- Regulere og klargjøre tilstrekkelig med hyttetomter
- Støtte/igangsette tiltak for hyttebygging
- Koordinere reiselivet: Tett samarbeid med Visit Lyngenfjord
- Utvikle regionen til et bærekraftig reisemål
- Informasjonspakke til turister
- Skilting og merking av tur-, kultur- og sykkelstier

Kommunen ønsker å posisjonere Storfjord som premium destinasjon for natur-, kultur- og historiebasert turisme, men nevner også "omfattende naturinngrep" som en av flere mulige trusler når det gjelder Storfjord kommunes egenskaper i forhold til næringsliv (SWOT-analyse).

Kommunen skal utarbeide en utviklingsplan for reiselivet i Storfjord der et av fokusområdene vil være tilrettelegging for sykkel- og vandringsturisme (Willy Ørnebakk, pers. medd.)

Reguleringsplaner under behandling

Strandbu Camping, som ligger nær utløpet av Skibotnelva, på nordsiden, har en reguleringsplan om utvidelse av campingplassen til behandling i kommunen. Det ønskes regulert til 4 fritidsboliger, utleiebygg, tursti og oppstillingsplass for campingvogner. (Høgtuns Plankontor AS 2015).

Litt vest for utløpet av Skibotnelva søkes det om å få regulert et område til turistvirksomhet. Området ligger ved Nállevuoppio nær E6 (på sørsiden). Formålet er å legge til rette for næringsvirksomhet basert på reiseliv og naturopplevelser, der man ser for seg campingplass med hytter og campingvogner, lavvoer, samarbeid med samiske duodjii-produsenter, akebakke og galleri. Reguleringen skal legge til rette for oppføring av 8 utleiehytter (AR-Ing AS 2015).

4.3 Attraksjoner

Landskapskvaliteter

Fagrapporten på landskapstemaet (Melby 2015) deler undersøkelsesområdet inn i til sammen 9 delområder. Hvert av delområdene er gitt en beskrivelse og verdivurdering. Fire av delområdene - de vestligste delene av undersøkelsesområdet samt nedre deler av Breidalen, vurderes til "middels til stor" verdi, mens de øvrige ("sentrale") delområdene vurderes å ha "stor" verdi. Alle delområdene skårer gjennomgående høyt på parameteren "mangfold og variasjon" og mange gjør det også på parameteren "helhet og sammenheng". I delområdene som skårer høyest på verdivurderingen, er det gjerne landformer og vann og de romlig-visuelle formene som har størst betydning for landskapskarakteren. Det er en rekke tekniske inngrep innenfor utredningsområdet i dag, i all hovedsak på grunn av vannkraftutbygging. Disse omfatter et arealmessig stort magasin med 24 m reguleringshøyde (Govdajavri), massedeponier, anleggsveier, høyspentledninger, bygg og andre installasjoner samt endret vannføring i flere bekker og mindre elver. Inngrepene er relativt godt synlige i det åpne, trebare landskapet.

Naturmiljø

Undersøkelsesområdet er i sin helhet i overgangsseksjonen mellom oseaanisk og kontinentalt klima. Skibotndalen like nordenfor og grensestrøkene mot Sverige i sørøst ligger i svakt kontinental seksjon. Klimaet her er med andre ord i norsk sammenheng relativt kontinentalt. Bioklimatisk ligger det aller meste av influensområdet i alpin vegetasjonssone (basert på Moen 1998), men der skogparti-

ene øverst i Breidalen, Norddalen og ikke minst Sjørdalen kommer inn i nordboreal sone (Gaarder 2015). Nær samløpet med Kitdalselva nederst i Sjørdalen er det sannsynligvis også innslag av mel-lomboreal sone. Fjellplanter og lite varmekjære skogsarter er dominerende og potensiale for en variert fjellflora er til stede.

Kulturmiljø

Fagrapporten for kulturminner (Idsøe 2015) slår fast at det er et stort potensial for samiske kulturminner og krigsminner i stort sett hele tiltaks- og influensområdet.

Mellom Norddalen og Lavka bygget tyskerne en forsvarslinje, den såkalte *Lyngelinjen*, under krigen, for å stanse invasjon fra Sovjetunionen. Det norske forsvaret gjorde likedan på 1990-tallet da den såkalte *Frøylinjen* ble etablert i samme område. Enkelte av forsvarsverkene fra krigens dager er fortsatt tydelige i terrenget.

Figur 7 Skytestillinger nord for Cazajavri. Kilde: www.norgebilder.no .

Kommunen har tilrettelagt med skilting og rydding av stier til kulturminnene fra 2. verdenskrig øverst i Norddalen og kommer til å fullføre dette arbeidet i 2015 (Willy Ørnebakk, pers. medd.).

I Stordalen er en veg som tyske krigsfanger bygde på slutten av 2. verdenskrig ryddet og bru er bygget over elva. Vegen er på 5,8 km og en tur langs den gir et interessant blikk inn i krigshistorien.

Ferskvannsfiske

Det er røye i alle fjellvannene. I Breiddalselva og i Mallavannene (sørvest for Breidalen) finnes det i tillegg også ørret. Fagrapporten på fisk (Kanstad-Hanssen og Bongard 2015) gir jamt over lav verdi på fiskebestandene i de fleste ferskvannlokalitetene i undersøkelsesområdet. Fisketetthetene i elvene er stort sett lave og vannene har enten overtallige røyebestander (Govdajavri og Lavkajavri) eller småfallen røye (Sjørdalssmåvatnan og Cazajavri). Unntakene er de største elvene, Skibotnelva, Signaldalselva og Kitdalselva. De to førstnevnte har bra potensiale for laks dersom planlagt rotnonbehandling mot G. Salaris fungerer. Kitdalselva og Signaldalselva har mulighet for gjenoppbygging av en bra sjørøretstamme. Skibotnelva har en av landets få elvelevende sjørøyebestander og har potensiale til å ha gode bestander av både laks, sjørøye og sjørøret.

Hundekjøring

Kommersielle reiselivsaktører tilbyr turer med hundesleder både i Skibotndalen og mellom Paras og Kilpis/E8. DNT (som ikke regnes som kommersiell aktør) arrangerer årlig tur med hundespenn fra Rognli i Signaldalen via Gappohytta, Kilpis og inn i Finland (Tore Figenschau, pers. med.).

Grottevandring

Det finnes grotter oppe i dalsiden på sørvestsiden av Breidalen som besøkes av interesserte grottevandrerne, av og til gjennom organiserte DNT-turer (Tore Brattli, pers. med.). Det er ikke kjent at kommersielle reiselivsaktører gjennomfører opplevelsesturer til grottene.

4.4 Kommersielle reiselivsaktører

Visit Lyngenfjord

Visit Lyngenfjord (www.visit-lyngenfjord.com) ble stiftet i 2013 og er et reisebyrå/destinasjonsselskap for reiselivsaktører omkring Lyngenfjorden. Selskapet har kontor i Nordkallottsentret i Skibotn og formidler informasjon til turister om overnatting, aktiviteter, natur, kultur med mer. De fleste kommersielle reiselivsaktørene som er tilsluttet destinasjonsselskapet er campingaktører som i liten grad selv tilbyr aktiviteter utenfor campingplassen (Georg Sichelsmidt, pers. medd.), men formidler kontakt med personer/foretak som tilbyr for eksempel sledekjøring med hunder. Selskapet har 3 ansatte og hovedaksjonærene er Lyngen, Kåfjord og Storfjord kommune.

Helligskogen Fjellstue

Helligskogen Fjellstue sør for Helligskogvatnet, var tidligere en fjellgård og skystasjon. De gamle bygningene fra 1800-tallet ligger på en liten voll, omkranset av store steingjerder. Stedet har vært en samisk offerplass. Stedet beskrives slik på Visit Lyngenfjord sin nettsider (visit-lyngenfjord.com):

" Bare 11 km fra den finske grensen, oppe i Skibotndalen ligger Helligskogen Fjellstue. Den over 150 år gamle bygningen tilbyr flere rom (2 til 6 senger), et felleskjøkken, oppholdsrom og fellesbad.

Fjellstuen er godt egnet for større grupper som ønsker et opphold i naturskjønne omgivelser. Spesielt skoleklasser og grupper som ønsker å ta i bruk naturen.

Fjellstuen har plass til maks 40 stk. Er dere over 25 personer, vil det bli ordnet med ekstra flatsenger og madrasser i fjellstua og alternativt inne på låven.

Ved booking, kan du velge opptil 10 personer, skriv da i kommentaren hvor stor gruppe dere er evt om dere ønsker servering. Servering må avtales direkte med Kari på Fjellstua.

I gamle dager var fjellstua en viktig skystasjon for reisende på Nordkalotten. Stedet har beholdt sin sjarm og i dag har gjester muligheten til å overnatte her og få en pust i bakken fra en travel hverdag. Overnattingen er enkel og du finner køyesenger på de fleste rommene.

Området rundt Helligskogen tilbyr gode vandremuligheter og fiskemuligheter, husk fiskekort. Gammelveien mellom Finland og Norge går forbi Helligskogen og er godt egnet for sykelisten. Vinterstid kan man her gå langrenn og like ved er en akebakke for barna."

Perskogen camping

Perskogen Camping, øverst i Skibotndalen, drives i vinterhalvåret (mellom 15. februar og 4. mai) for vinterturisme. På campingplassen har rundt 100 campingvogneiere vognene sine. Stedet fungerer som utgangspunkt for skiturer og scooterturer i løypene inn i fjellområdene rundt. Anlegget stenges om sommeren av hensyn til reindriften.

Brennfjell camping

Brennfjell camping ligger lenger nede i dalføret ca. to mil fra planområdet og én mil fra Skibotn sentrum. Den har åtte hytter og plass til vel 100 campingvogner.

Olderelv camping

Olderelv Camping ligger i gangavstand fra Skibotn sentrum, og har åtte hytter og kapasitet for 250 campingvogner (helårscamping). De har gatekjøkken med kiosk og kafé og reklamerer med tur- og fiskemuligheter i nærområdet.

Strandbu camping

Strandbu Camping ligger i Skibotn sentrum ved Skibotnelva og har serviceanlegg pluss 9 hytter samt et godt tilbud for campingvogner. Campingplassen tilbyr hundesledetur og naturopplevelser i Skibotndalen.

Skibotn camping

Skibotn Camping ligger ved sjøen inntil E6 i Skibotn sentrum. Campingen har 10 hytter, 2 campingvogner og 1 rom til utleie, og kapasitet for ca. 45 campingvogner.

Slettnes Caravanpark

Slettnes Caravanpark ligger på Slettnes midt mellom Storfjord og Skibotn. Plassen ligger ved sjøen og har kapasitet for 80 campingvogner. Stedet appellerer spesielt til de som er interessert i sjø, båt og fiske.

Skibotn Husky

Foretaket tilbyr sledekjøring med huskyspann til turister i vinterhalvåret. Samarbeider med opplevelsestilbyder "Tour In Lyngenalps" (www.tourinlyngenalps.no) som holder til på Lyngseidet.

North Experience AS

Firmaet tilbyr sledeturer med hundespenn i tillegg til aktivitetsturer med fiske i hav, elver og innsjø, vandreturer, kajakkpadling, jakt, hyttetur nordlyssafari, isfiske, snøscootersafari og skiturer og holder på å utvikle produkter generelt i Storfjord kommune, spesielt i Skibotndalen og området omkring Treiksrøysa. Firmaet har 3 ansatte på full tid og vært i drift i 1 år men de ansatte har drevet med lignende virksomhet hver for seg i flere år før det. De har kontorlokaler i Skibotn og Tromsø.

Tom-Frode Johansen

Enmannsforetak som tilbyr turer med hundespenn. De fleste turene går i området Paras – Gappo – Golda – Kilpis/E8, men det hender de svinger en tur opp i Breiddalen. På høsten før snøen kommer har han også prøvd noen turer med vogn opp i Lavkadalen. Kundene er en blanding av turister fra inn- og utland og firma.

Lyngskroa

Lyngskroa ligger på Oteren. Dette er et fullsortiment hotell med 28 rom og totalt 68 sengeplasser. Hotellet markedsfører seg mot kurs- og konferansemarkedet så vel som turistmarkedet. De tilbyr mange aktiviteter, både med eksterne aktører og i hotellets egen regi. Av sistnevnte kan er lavvo- og saunaopphold, grillarrangement på egen terrasse, "nordlyshunting" fra eget bygg med glasstak og salg av fiskekort i Signaldalselva. Det går scooterløype fra hotellet som er tilknyttet det sentrale norske/svenske/finske løypenettet.

Hatteng grillbar & camping

Dette er en Mix-kiosk som ligger på Hatteng, og tilbyr gatekjøkkenmat, takeaway, catering, camping og hytteutleie. Campingplassen driver fiskekortsalg for Signaldalen grunneierlag.

Brennfjell eiendom

Firmaet ble etablert i 2012 og har overtatt fra Skifte eiendom den tidligere militærforlegningen på Brennfjell i Skibotn. De har gående en reguleringsplanprosess nå og ønsker å legge til rette for caravanoppstilling (Willy Ørnebakk, pers. medd.)

Lyngsfjord Adventure

Lyngsfjord Adventure er størst i Troms fylke på opplevelsesturisme (Willy Ørnebakk, pers. medd.) og tilbyr et utvalg av enkle og middels utfordrende opplevelsesturer. Hovedkontoret er lokalisert til Tamokdalen i Balsfjord kommune der de har et villmarkssenter, men de har salgskontor i Tromsø og i Storfjord (Oteren). Bedriften setter årlig opp hundesledeturer med lokal operatør på strekningen Paras (Rognli) – Gappohytta – Goldahytta – Kilpis. De har dessuten arrangert kanoturer på Signaldalselva fra brua ved Fossli og ned til fjorden (ikke i 2015). Padletur har også vært prøvd på Skibotnelva, men er ikke så aktuelt nå lenger.

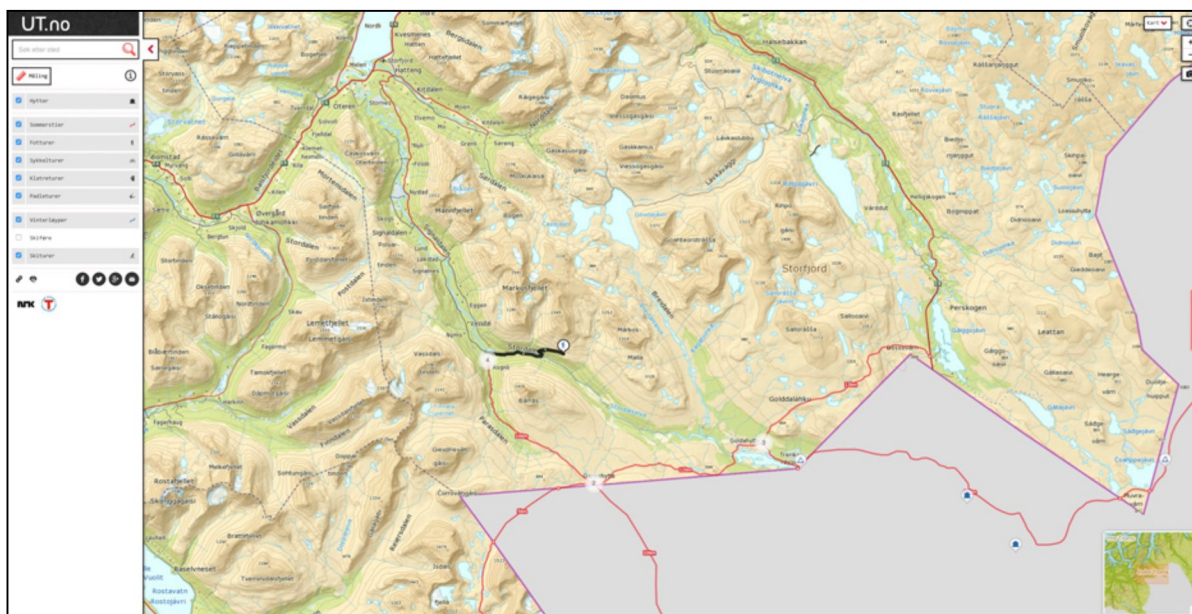
4.5 Turistanlegg / turisthytter

DNT v/ Troms Turlag har to hytter sør for, men i nærheten av berørt område. Det er Gappohytta og Goldahytta. Goldahytta er nærmest og ligger nær Goldajavri, om lag 3 kilometer vest for tretriksryvsa. Tilkomsten til hytta skjer i hovedsak fra E8 i Skibotndalen / Kilpisjärviområdet. Gappohytta ligger lenger sørvest og innfallsporten til den er fra Rognli øverst i Signaldalen.

4.6 Løypenett

Merkede turvandreløyper

Det går merkede turløyper til og fra hyttene til Troms turlag. I Stordalen er det lagt til rette for en tur langs en vei som ble bygd under 2. verdenskrig. Turen starter ved infotavla på Parasmoen i Signaldalen og følger vegen innover Stordalen. Dette er en veg som tyskerne bygde vinteren 1944/45 med bruk av russiske krigsfanger. Her kan man se spor etter 2. verdenskrig, og ved enden av løypa er det flere ruiner etter tyske bunkere / dekningsrom. Vegen slynger seg oppetter den bratte lia på nordsida av Stordalselva, men er forholdsvis lett å gå (Kilde: UT.no).

Figur 8 Kart fra ut.no som viser turer i nærheten av planområdet. De røde strekene markerer fotturer og den svarte streken nederst i Stordalen markerer turen langs vegen som ble bygd under krigen. Kilde: ut.no.

Godkjente scooterløyper

Mortendalsløypa: Løypa starter ved Lyngskroa, går forbi Otertun, opp gjennom Mortendalen, over Sauenakken, krysser Postdalen, forbi Signaldalsvannet, til Vassdal gård og videre til Paras.

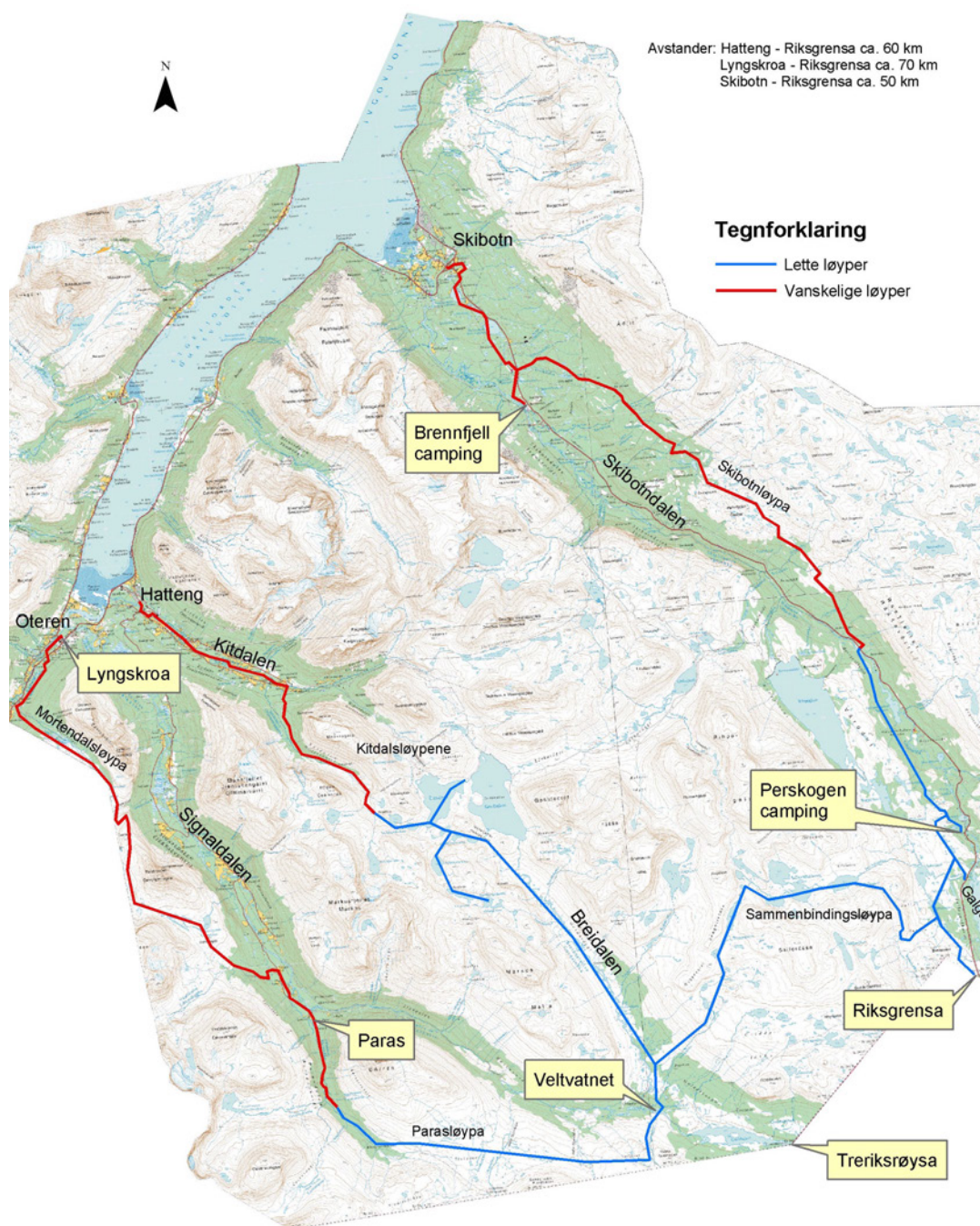
Parasløypa starter ved Rognli gård øverst i Signaldalen, opp Parasdalen, inn mot Parasbotn, over Visiedga og Valljihat til Veltvannet.

Kitdalsløypa starter på Hatteng, følger det meste av Kitdalselva opp til Søreng, gjennom Sjørdalen til Cazajavri, over Oksefjellsmåvannene gjennom Breidalen til Veltvannet. Ved Cazajavri tar det av en løype til hyttene i østenden av vannet og en til Allibergvannene.

Sammenbindingsløypa går fra Kitdalsløypa ved Veltvannet opp langs Doggejohka, over Doggejavrit og Sallorassjavrit, nord og øst for Salloaivi til Bossojohka og Moalkejavri.

Skibotnløypa starter ved Gammelveien, går opp til Skytterhuset på Olderbakken, krysser E-8, over Nedre- og Øvre vannene, langs E-8 til Brennfjell leir og Brennfjell camping. Ved Brennfjell leir krysser løypa E-8 og går opp lia til Stolpefjellmyra, langs veien til Bjørnskogen, under Favroslatnja, krysser Lullelva under Aksogaikungorsa, forbi Speinivannet over Halsefjellet ned mot Doggejohka og Rovve-johna på høyde ca. 530, nedover lia mot Dalmunningen, krysser E-8 og følger høyspentlinjen mot Stortippen og Perskogen camping, herfra over høyden til utløpet av Galgojavri, videre over Moalkejavri, øst for Bossovarri til riksgrensen ved E-8.

Snøscooterløyper i Storfjord gjeldende fra 2003

Figur 9 Snøscooterløyper i Storfjord kommune (Storfjord kommune 2015).

4.7 Hytteområder

Kommuneplanens arealdel er det lagt ut flere private hyttefelt ulike steder i kommunen. Et av dem ligger ved utløpet av Sjørdalen, ovenfor Sørli, og flere ligger inne i Signaldalen. Langs E8 i Skibotn er det lagt 3 hytteområder inn i planen og det er også flere nede ved Skibotn. Det er imidlertid ikke lagt ut private hyttefelt oppe i fjellområdene som berøres av tiltaket. Det ligger to private hytter ved østsiden av Cazajavri.

4.8 Sportsanlegg

Lavkarittet er det største terrengsykkelrittet i Nord-Norge og har status som seedingsritt for Birkebeineren (Skibotn IL 2015). Rittet går fra Hatteng til Skibotn via Norddalen, Govdajavri og Lavkadalene, og arrangeres alltid andre lørdag i august. Rittet har en lengde på 67,5 km med total høydestigning på ca. 1200 meter. Det arrangeres også ritt på kortere distanser (Lavka30 og MiniLavka). Rittet har blitt arrangert hvert år siden 1997 og hadde i 2014 ny rekord med 630 deltakere. Deltakerne kommer i hovedsak fra Troms, og da spesielt Tromsø og omegn, men også mange fra resten av landet og Finland. I 2014 var det deltakere fra til sammen 11 nasjoner.

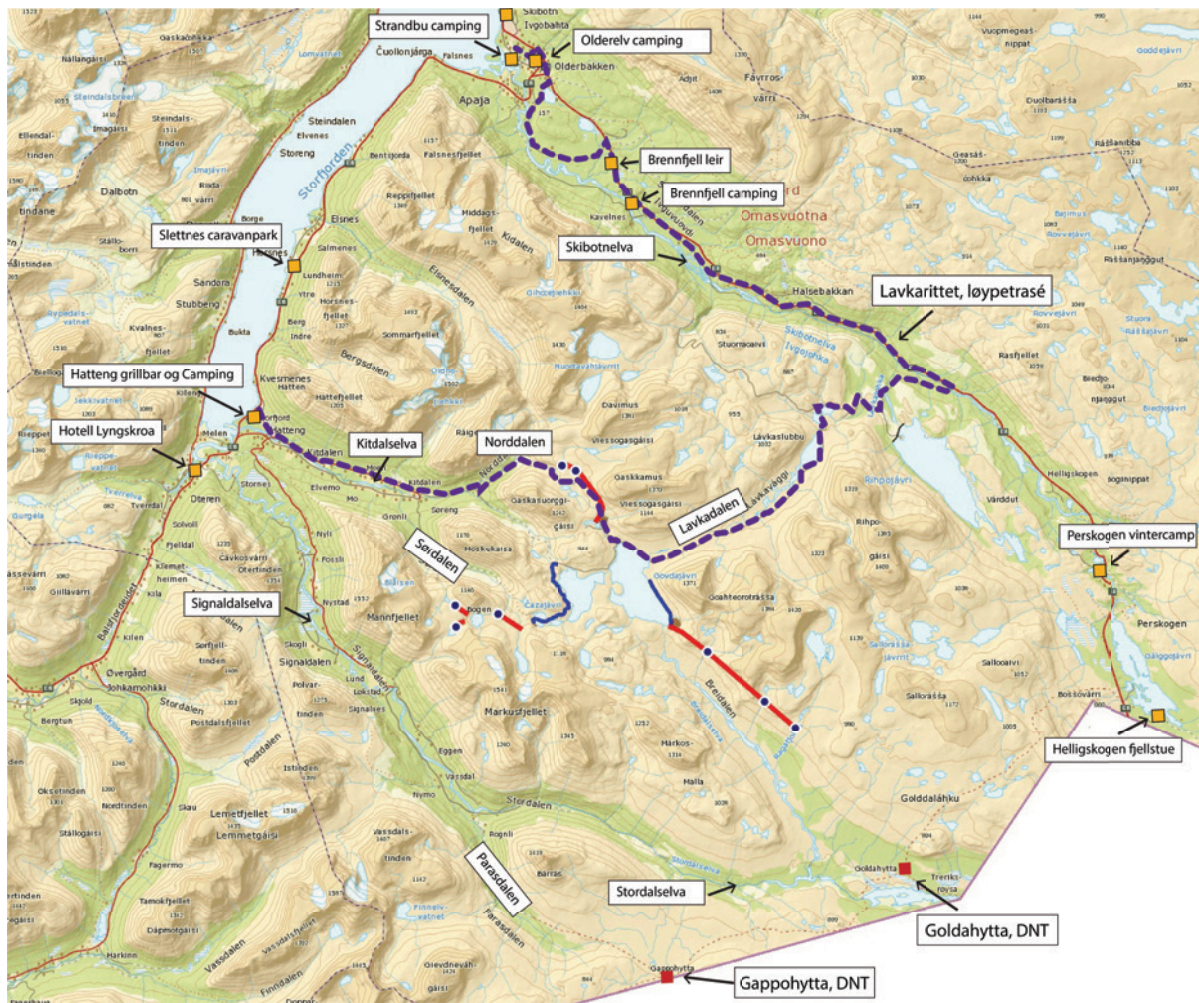
Figur 10 Permanent merking av løypa for Lavkarittet. Skiltet står ved Govdajavri.

4.9 Tilrettelagte rasteplasser langs veg

Langs E6 ved utløpet av Kitdalselva i fjorden, nord for denne, finnes en tilrettelagt hovedrasteplass på 360 m² med fast dekke, 14 oppstillingsplasser for små kjøretøy, toalettanlegg og utemøbler (Statens vegvesen 2015).

4.10 Kartoversikt

I kartfiguren nedenfor er de fleste reiselivsattraksjonene (som kan kartfestes) og reiselivsaktørene tegnet inn.

Figur 11 Kart med planene inntegnet, som viser en del av attraksjonene i reiselivssammenheng og de fleste kommersielle aktørene. Scooterløyper er vist tidligere, i Figur 9.

5 VURDERING AV VERDI

Tabell 1 viser registreringsenheter i de berørte områdene som oppfattes som viktigst for reiselivsnæringen.

Tabell 1 Verdivurderte registreringsenheter under tema reiseliv.

Nr	Registrerings-enhet	Grunnlag for verdisetting	Verdi		
			Liten	Middels	Stor
1	Lavkarittet, trasé og arrangement	Lavkarittet er det største terrengsykkelrittet i Nord-Norge og har status som seedingsritt for Birkebeineren (Skibotn IL 2015). Rittet har blitt arrangert hvert år siden 1997 og hadde i 2014 ny rekord med 630 deltakere. Deltakerne kommer i hovedsak fra Troms, og da spesielt Tromsø og omegn, men også mange fra resten av landet og Finland. I 2014 var det deltakere fra til sammen 11 nasjoner. Rittet setter Storfjord og Skibotn på kartet hos en viktig og økende kundegruppe for reiselivet.			▲
2	Fiske i Skibotnelva, Signaldalselva og Kittdalselva.	Skibotnelva og Signaldalselva har bra potensiale for laks dersom planlagt rotenonbehandling mot <i>Gyrodactylus salaris</i> fungerer. Kittdalselva og Signaldalselva har mulighet for gjenoppbygging av en bra sjørretstamme. Skibotnelva har en av landets få elvelevende sjørøyebestander og har potensiale til å ha gode bestander av både laks, sjørøye og sjørret. Fiske i de tre elvene tilbys i dag som en opplevelse av de mange campingplassene i området, men potensialet er mye større dersom fiskebestandene kan friskmeldes.		▲	
3	"Lyngenlinjen". Kulturminner fra 2. verdenskrig.	Forsvarsverket fra krigens dager er fortsatt tydelig i terrenget mellom Norddalen og Lavka, og kommunen har tilrettelagt med merking og rydding av stier. Kulturminnene har, sammen med landskapskvalitetene i området, potensiale som attraksjon for reiselivet.		▲	

Her er en aktivitet som sledekjøring med hundespenn ikke tatt med, og det er fordi denne aktiviteten foregår i all hovedsak sør og sørøst for det berørte området, det vil si øvre del av Skibotndalen og området mellom Helligskogen/Kilpis og Paras.

6 OMFANGS- OG KONSEKVENSVURDERING

6.1 Govdaoverføringen

6.1.1 Alternativ 0

Omfang

Det foreligger planer om kraftverk i Stordalselv (melding) og Kortelva (søknad i kø). Planene underlegges egne konsekvensutredninger og resultatet av søknadsbehandlingene er uvisst. Disse planene hensyntas derfor ikke som en del av 0-alternativet.

Det er ikke registrert andre konkrete planer som berører reiselivsnæringen innenfor utredningsområdet hvis ingen av Troms Kraft Produksjon AS sine planer realiseres. Alternativ 0 innebærer derfor at dagens situasjon opprettholdes, og at omfang for samtlige aktuelle delområder settes til "intet" under alternativet.

Konklusjonen for alternativ 0 innebærer derfor at dagens situasjon opprettholdes, og at omfang for aktuelle delområder settes til "intet".

Konsekvens

Ut fra "konsekvensvifta" (Figur 6) avledes konsekvensgraden for alternativ 0 til: **Ubetydelig (0)**

6.1.2 Alternativ A - Govda 3

Omfang

Alternativet innebærer ny vei i reguleringssonen av Govdajavri magasin, tipp på om lag 200.000 m³ i sørøstre ende av Govdajavri, inntaksdammer i 3 bekker og redusert vannføring i Govdavasdraget. Alternativet innebærer en utvidelse mot sør av eksisterende berørt område.

Det ventes å bli noe reduksjon i produksjon av ungfisk i Stordalselva, men lite endring i øvre del av Stordalselva som har mye kulper og stilleflytende partier. Elvefisket i Signaldalselva og Skibotnelva har et framtidig potensiale for reiselivsnæringen dersom G. Salaris fjernes fra vassdragene og laksestammen bygges opp igjen. Reduksjon av vannføring er derfor ikke ønskelig, selv om den i dette tilfellet er relativt liten. Det vil ikke bli målbare effekter på fisk i Skibotnelva (Kanstad-Hanssen og Bongard 2015) og dermed ingen effekter på turistfisket der.

Strekningen Paras-Gappohytta-Goldahytta-E8/Kilpis er brukt en del til sledekjøring med hund, også i reiselivssammenheng. Den reduserte vannstanden i Breidalselva/Storelva/Signaldalselva vil neppe synes i det hele tatt om vinteren og vil ikke ha betydning for denne aktiviteten.

Bygge- og anleggsaktiviteten vil i perioder medføre støy fra sprengning, massetransport og drift av strømaggregat. Anleggsaktiviteten ventes som sådan ikke å gi varige virkninger på attraksjoner for reiselivsnæringen.

Konsekvens

Ut fra "konsekvensvifta" (Figur 6) avledes konsekvensgraden for alternativ A – Govda 3 til: **Liten negativ konsekvens (-)**

6.1.3 Alternativ B - Govda 1

Omfang

Alternativet innebærer ny vei i reguleringssonen av Govdajavri magasin, tipp på om lag 50-60.000 m³ i sørøstre ende av Govdajavri, inntaksdam i 1 bekk (Ruovddásjohka) og redusert vannføring i Govdavassdraget. Alternativet innebærer en utvidelse mot sør av eksisterende berørt område.

Det ventes å bli noe reduksjon i produksjon av ungfisk i Stordalselva, men lite endring i øvre del av Stordalselva som har mye kulper og stilleflytende partier. Elvefisket i Signaldalselva og Skibotnelva har et framtidig potensiale for reiselivsnæringen dersom G. Salaris fjernes fra vassdragene og laksestammen bygges opp igjen. Reduksjon av vannføring er derfor ikke ønskelig, selv om den i dette tilfellet er liten og effekten på dagens fiskebestand er liten eller ikke sporbart. Det vil ikke bli målbar effekt på fisk i Skibotnelva (Kanstad-Hanssen og Bongard 2015) og dermed ingen effekter på turistfisket der.

Strekningen Paras-Gappohytta-Goldahytta-E8/Kilpis er brukt en del til sledekjøring med hund, også i reiselivssammenheng. Den reduserte vannstanden i Breidalselva/Storelva/Signaldalselva vil neppe synes i det hele tatt om vinteren og vil ikke ha betydning for denne aktiviteten.

Bygge- og anleggsaktiviteten vil i perioder medføre støy fra sprengning, massetransport og drift av strømaggregat. Det vil først og fremst redusere opplevelseskvalitetene i delområde 21 og 15. Anleggsaktiviteten ventes som sådan ikke å gi varige virkninger på reiselivsattraksjonene.

Konsekvens

Ut fra "konsekvensvifta" (Figur 6) avledes konsekvensgraden for alternativ B – Govda 1 til: **Liten negativ konsekvens (-)**

6.2 Viessogas

6.2.1 Alternativ 0

Det foreligger planer om utbygging av Nordal kraftverk (søknad) og Øvre Norddalen kraftverk (søknad i kø). Planene underlegges egne konsekvensutredninger og resultatet av søknadsbehandlingene er uvisst. Disse planene hensyntas derfor ikke som en del av 0-alternativet.

Det pågår et arbeid fra Troms fylkeskommune om å få fredet deler av krigsminnene og anleggene fra første verdenskrig øverst i Norddalen og områdene rundt (NRK 2014), men spørsmålet er ikke avgjort ennå. En fredning vil bevare attraksjoner med potensiale for reiselivsnæringen i området og således være positivt. Da utfallet i forhold til fredning er uvisst, kan planene ikke hensyntas som en del av 0-alternativet.

Konklusjonen for alternativ 0 innebærer derfor at dagens situasjon opprettholdes, og at omfang for aktuelle delområder settes til "intet" under.

Konsekvens

Ut fra "konsekvensvifta" (Figur 6) avledes konsekvensgraden til **ubetydelig (0)**

6.2.2 Utbyggingsalternativet

Omfang

Tiltaket er planlagt i et område som allerede er berørt av vannkraftutbygging i form av anleggsvei mellom Norddalen og Govdajavri, ei hytte, flere høyspentledninger samt reguleringsmagasinet og anleggsvei rundt Govdajavri. Vannføringen som drenerer mot Norddalen er imidlertid ikke påvirket i dag. Tiltaket vil ikke representere noen vesentlig arealutvidelse av berørt område, men likevel en

ytterligere og ny type påvirkning i form av inntaksdam og redusert vannføring i Viessogasjohka og nabobekken.

Viessogasjohka har et dramatisk og inntrykssterkt avsnitt, særlig i øvre deler av strekningen som berøres av det planlagt tiltaket. Her vil bekken etter utbygging i lange perioder av året gå tørr og påvirkningen bli størst. Uttrykket til et eksponert og spennende landskapselement svekkes vesentlig. Tiltaket berører traséen for *Lavkarittet* som mister noe av opplevelsesmulighetene langs ruta. Traséen for rittet, dvs. anleggsvegen over fjellet, forventes å være like godt egnet til terrengsykling både under og etter anleggsperioden.

I Kitdalselva vil den reduserte vannføringa vil påvirke vanddekt areal og vandringsmulighetene for anadrom fisk, og vil dermed få negative effekter for produksjonen av ungfisk og bunnfauna (Kanstad-Hanssen og Bongard 2015) og følgelig også for elvas verdi for turistfiske.

Bygge- og anleggsaktiviteten vil i perioder medføre støy fra sprengning, massetransport og drift av strømaggregat. Den mest omfattende anleggsaktiviteten vil foregå øst for Langvatnet, og eksponeres derfra.

Konsekvens

Ut fra "konsekvensvifta" (Figur 6) avledes konsekvensgraden for utbyggingsalternativet – Viessogas til: **Liten til middels negativ konsekvens (- / --)**

6.3 Poiko II

6.3.1 Alternativ 0

Det foreligger planer om Nordal kraftverk (søknad), Øvre Norddalen kraftverk (søknad i kø) og Kortelva (søknad i kø). Planene underlegges egne konsekvensutredninger og resultatet av søknadsbehandlingen er uvisst. Disse planene hensyntas derfor ikke som en del av 0-alternativet.

Det pågår et arbeid fra Troms fylkeskommune om å få fredet deler av krigsminnene og anleggene fra første verdenskrig øverst i Norddalen og områdene rundt (NRK 2014), men spørsmålet er ikke avgjort ennå. En fredning vil bevare opplevelseskvaliteter for friluftslivet i området og således være positivt. Da utfallet i forhold til fredning er uvisst, kan planene ikke hensyntas som en del av 0-alternativet.

Konklusjonen for alternativ 0 innebærer derfor at dagens situasjon opprettholdes, og at omfang for aktuelle delområdene settes til "intet".

Konsekvens

Ut fra "konsekvensvifta" (Figur 6) avledes konsekvensgraden for hver av de aktuelle delområdene til "ubetydelig (0)".

Samlet konsekvensgrad for alternativ 0: **Ubetydelig (0)**

6.3.2 Utbyggingsalternativet

Omfang

Tiltaket er planlagt i et område som allerede er noe berørt av vannkraftutbygging i form av inntaket av elva fra Fiskelausvatnet, deponiet vest for Sørдалssmåvatnan, anleggsveier samt reguleringsmagasinet Govdajavri. Tiltaket vil ikke representere noen vesentlig arealutvidelse av berørt område.

Tørrleggingen av Kortelva nedenfor Kortelvskardvatnet, vil medføre store landskapsmessige endringer, særlig i høyreliggende, trebare deler hvor bekken renner særlig eksponert (Melby 2015). Dramatiske avsnitt med fosser og fall gjennom markerte nedskjæringer i fast fjell vil forsvinne.

Kortelva er en av flere tydelige nedløpsbekker mot Signaldalen i dette området. Attraksjonsverdien til deler av Signaldalen reduseres noe som følge av at Kortelva forsvinner.

Vannføringsreduksjonen i Kitdalselva vil bli for små til at det vil innebære målbare negative effekter på fiskebestandene (Kanstad-Hanssen og Bongard 2015).

Bygge- og anleggsaktiviteten vil medføre periodevis støy fra sprengning, massetransport og drift av strømaggregat i anleggsperioden. Forstyrrelsene vil påvirke attraktivitet og opplevelsesmuligheter negativt i nærheten. Den mest omfattende anleggsaktiviteten vil foregå i dagens deponiområde, vest for Sjørdalssmåvatnan. Anleggsaktiviteten ventes som sådan ikke å gi varige virkninger på reiselivsattraksjonene.

Konsekvens

Ut fra "konsekvensvifta" (Figur 6) avledes konsekvensgraden for utbyggingsalternativet – Viessogas til: **Liten til middels negativ konsekvens (- / - -)**

6.4 Konsekvenser for berørte registreringsenheter

Konsekvensvurderingene for hvert utbyggingsalternativ og hver registreringsenhet er sammenfattet i Tabell 2. Tabellen viser også hvordan utbyggingsalternativene er vurdert for fagtemaet med hensyn til rangering, der rang 1 gis det utbyggingsalternativet som vurderes å ha minst negative virkninger overfor reiselivsinteressene.

Tabell 2 Oversikt over hvilken konsekvens de ulike alternativene medfører for de verdisatte registreringsenhetene (jfr. tabell 1). Fargebruk er i henhold til håndbok V712 (Statens vegvesen 2014).

Berørt registreringsenhet	Verdi	Alternativ 0	Govda 3	Govda 1	Viessogas	Poiko II
1 Lavkarittet, trasé og arrangement	Stor	0	0	0	- / - -	0
2 Fiske i Skibotnelva, Signaldalselva og Kitdalselva	Middels	0	-	-	- / - -	-
"Lyngenlinjen". Kulturminner fra 2. verdenskrig.	Middels	0	0	0	- / - -	- / - -
Samlet konsekvens		0	-	-	- / - -	- / - -
Rangering		1	3	2	5	4

7 AVBØTENDE TILTAK

Pålagt minstevannsføringsreglement bør være slik at fiskepopulasjonene Kitdalselva opprettholdes slik at fisket kan forbli en mulig opplevelsesaktivitet for turister.

8 USIKKERHET

Statens vegvesen sin håndbok V712 (2014) presiserer at det er viktig å klarlegge hvor sikre forutsetningene for analysene er, med andre ord redegjøre for eventuell usikkerhet.

Registreringsusikkerhet

Det har ikke forekommet vesentlige divergerende opplysninger fra verken muntlige eller skriftlige kilder som er benyttet. Større detaljeringsgrad vil alltid være mulig, men registreringene ansees som nok sikre til å utgjøre et godt grunnlag for analysene som er utført.

Usikkerhet i verdi

Skjønnsmessig er mest verdifulle registreringsenhetene verdsatt. Det knytter seg en viss usikkerhet til skjønnet, spesielt i forhold til fremtidig potensiale for enkelte attraksjoner.

Usikkerhet i omfang

Sikkerheten i omfangsvurderingene varierer en del. Vanskeligst er det å vurdere hvordan reduksjon i vannføring påvirker elveløpenes uttrykk og dermed attraktivitet og opplevelsesmuligheter. Der hvor fosser og bekkeløp forsvinner mer eller mindre totalt, er vurderingene nokså sikre, men der hvor reduksjonen i vannføring utgjør en mindre andel (10 – 30 %) er vurderingene usikre.

Usikkerhet i vurdering av konsekvens

Konsekvensvurderingene følger konsekvensvifta (Figur 6), som i flere av kombinasjonsmulighetene mellom verdi og omfang gir mulighet til å gå et trinn opp eller ned. Den skjønnsmessige avgjørelsen i slike tilfeller kan inneholde elementer av usikkerhet.

9 KILDER

9.1 Skriftlige kilder

AR-Ing AS 2015. Forslag til reguleringsplan for Njallevuophi G.nr. 46/3 i Storfjord. Planprogram. 14 s.

Høgtuns Plankontor AS 2015. Reguleringsplan for Strandbu Camping, Storfjord kommune. Planbeskrivelse, 27. mars 2015. 14 s.

Idsøe, R. 2014. Utvidelse av Skibotn kraftverk, Storfjord kommune. Konsekvenser for kulturminner og kulturmiljø. Ecofact rapport 421. ISBN 978-82-8262-419-0. 54 s.

Kanstad-Hanssen, Ø. & Bongard, T. 2015. Konsekvensutredning for overføringer til Skibotn kraftverk. Norsk Institutt for Naturforskning, Trondheim. Rapport nr. 2015-04. ISBN 978-82-8312-061-5. 41 s.

Gaarder, G. 2015. Utviklingsprosjekter-vannkraft i Skibotn, Storfjord kommune, Troms fylke. Konsekvensutredning på tema Naturmiljø. Miljøfaglig Utredning rapport 2015-8, ISBN 978-82-8138-758-4. (Under utarbeidelse).

Kommuneprofilen 2015. Næringsøkonomiske nøkkeltall for kommuner, regioner med mer. Datagrunnlag fra Statistisk sentralbyrå og annen offisiell statistikk. Adresse: www.kommuneprofilen.no

Lovdata 2014. Forskrift om konsekvensutredninger for planer etter Plan- og bygningsloven. FOR-2014-12-19-1726.

Melby, M. W. 2015. Utviklingsprosjekter-vannkraft i Skibotn, Storfjord kommune, Troms fylke. Konsekvensutredning på tema Landskap og inngrepsfrie naturområder (INON). Miljøfaglig Utredning rapport 2015-3, ISBN 978-82-8138-753-9. (Under utarbeidelse).

Norges vassdrags- og energidirektorat 2014. Fastsetting av utredningsprogram for planene om vannkraftutbygging i Skibotn. Brev til Troms kraftforsyning og Energi AS, datert 10. februar 2014.

Skibotn IL 2015. Lavkarittet. Hjemmeside: www.lavkarittet.no

Statens vegvesen 2015. Vegkart. Internettadresse: www.vegvesen.no/vegart

Statens vegvesen 2014. Konsekvensanalyser. Håndbok V712.

Storfjord kommune 2015. Status snøscooterløypene. Oppdatert status pr. 05.05.2015 på kommunens hjemmeside.

Storfjord kommune 2014. Nærings- og utviklingsplan for Storfjord kommune 2015-2018. 12 s.

Storfjord kommune 2011. Kommuneplan 2011-2023. Samfunnsdel. Vedtatt i kommunestyret 31.08.2011. 44 s.

Storfjord kommune 2011. Kommunedelplan for fysisk aktivitet og folkehelse 2012-2015. Vedtatt i Storfjord kommunestyre desember 2011, sak 109/11. 36 s.

Storfjord kommune 2011. Trimpostkasser i Storfjord. FYSAK – Storfjord. Brosjyre 36 s.

Storfjord kommune (udatert): Kommuneplanens arealdel 2007-2019 (flere delkart). Kilde: www.storfjord.kommune.no

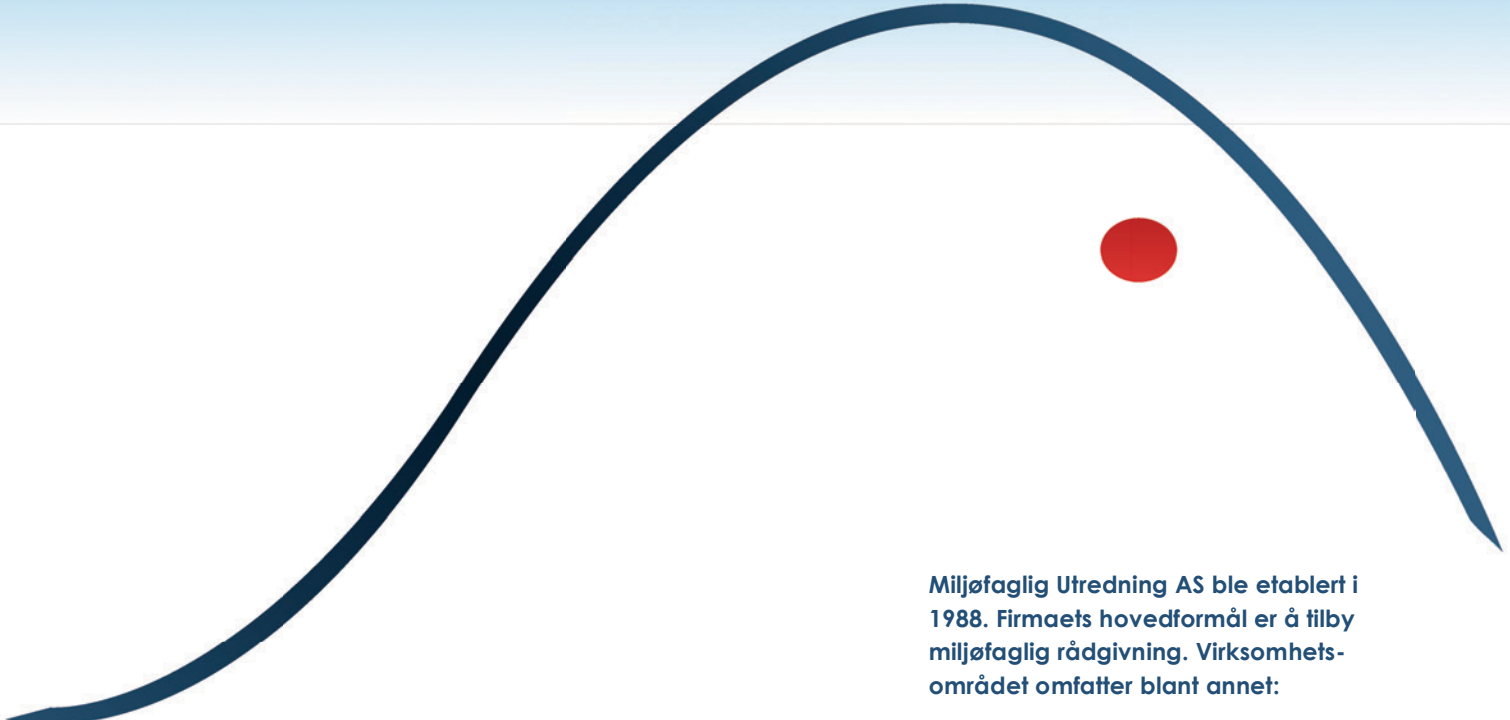
Troms Kraft Produksjon 2015. Kart med vannføringsdata, reviderte planer. Pdf-dokument tilsendt på e-post 02.02.2015 fra Jostein Jerkø, Fagsjef utvikling og miljø.

Troms Kraft Produksjon 2012. Mer vann, økt produksjon i Skibotn og Lavka kraftverk, Storfjord kommune. Melding med prosjektbeskrivelse og forslag til konsekvensutredningsprogram. Datert april 2012. 68 s.

Troms Kraftforsyning og Energi AS 2012. Tilleggsnotat til melding Skibotn og Lavka kraftverk, datert 10. desember 2012. 2 s.

9.2 Muntlige kilder

<i>Navn</i>	<i>Organisasjon/rolle</i>
Jostein Jerkø	Troms Kraft Produksjon AS / Fagsjef utvikling og miljø
Maria Figenschau	Storfjord kommune / Kulturkonsulent
Willy Ørnebakk	Storfjord kommune / Nærings- og utviklingsrådgiver
Tore Figenschau	Fastboende / Lokal kjentmann
Renate Alphous	Lavkarittet / Informasjonsansvarlig
Tore Brattli	Grotteentusiast, Tromsø
Georg Sichelschmidt	Visit Lyngenfjord / Daglig leder
Morten Pettersen	Lyngsfjord Adventure / Bookingansvarlig
Thoma Seppola	North Experience / Daglig leder
Tom-Frode Johansen	Hundekjører (enkeltmannsforetak)

Miljøfaglig Utredning AS ble etablert i 1988. Firmaets hovedformål er å tilby miljøfaglig rådgivning. Virksomhetsområdet omfatter blant annet:

- Kartlegging av biologisk mangfold
- Kartlegging av landskap og landskapsanalyser
- Konsekvensanalyser for ulike tema, blant annet: Naturmangfold, landskap, friluftsliv, reiseliv og landbruk
- Utarbeiding av forvaltningsplaner for verneområder
- Utarbeiding av kart (illustrasjonskart og GIS)
- FoU-virksomhet
- Foredragsvirksomhet

Hovedadresse: Gunnars veg 10,
6630 Tingvoll

Hjemmeside: www.mfu.no